

**DƏRİ MIKOZU, AYAQ EPİDERMOFİTİ VƏ RUBROMİKOZU QEYDƏ
ALINAN PASİYENTLƏRDƏ ÜMUMİ SOMATİK XƏSTƏLİKLƏR
VƏ MIKİDLƏRİN RASTGƏLMƏ TEZLİYİ**

Ruqiyyə Güliyeva

Respublika Klinik Xəstəxanası

nshixali@mail.ru

Xülasə. Məqalədə bütün dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə də əhali arasında dəri mikozları, xüsusilə dərinin səthi mikozlardan olan ayaq epidermofiti və ayaq rubromikozunun geniş yayılması halları ətraflı tədqiq edilir. Tədqiqat zamanı dünyada bu istiqamətdə aparılmış elmi araşdırmalar, icra edilmiş tədqiqatlar, tibbi nöqtəyi-nəzərdən əsaslandırılmış təhlillər, əldə edilmiş faktlara və konkret göstəricilərə əsaslanan nəticələr geniş təhlil edilir, əldə olunan nəticələrin rəqəm və faizlərlə, habelə cədvəllərlə izahı verilmiş, elmi yeniliklər ətraflı analiz olunmuşdur. Məqalədə dermatomikozlar, onun ən geniş yayılmış formaları, əhali arasında yayılma göstəriciləri, ümumilikdə bu xəstəliyin yaranması, inkişafı və müalicəsində meydana çıxan faktorlar, buna təsir edən amillər müxtəlif aspektlərdən, ayrı-ayrılıqda tədqiq edilmişdir. Bu tədqiqat üçün konkret olaraq müəyyən qrup pasiyentlər seçilmiş, onlar müvafiq qruplara bölünmüş, hər qrup üzrə müvafiq elmi araşdırma aparılmışdır.

Tədqiqatın aparılmasının əsas məqsədi ayaq epidermofiti və ayaq rubromikozu qeydə alınan dəri mikozu olan pasiyentlərin yaş intervalları və xəstəliyin davametmə müddəti, qeyri-dermatoloji ümumisomatik xəstəliklər və mikidlərin mövcudluğuna dair müqayisəli təhlillər apararaq, problemi milli və beynəlxalq səviyyədə işıqlandırmaqdır.

Tədqiqat zamanı müşahidə etmə, müqayisə, eksperimental, analiz, sintez və statistik metodlardan istifadə edilmişdir.

Açar sözlər: mikidlər, epidermofitiya, rubrofitiya, somatik xəstəliklər, dəri xəstəlikləri, göbələk

Giriş

Dərinin göbələk mənşəli xəstəlikləri dermatomikozlar adlanır və geniş xəstəlikləri əhatə edir. Dermatomikozların prosesin dərinin toxumalarının hansı qatında baş verməsinə görə bir sıra formaları ayırd edilir. Xəstəliyin ən geniş yayılmış formaları epidermofitiya və rubrofitiyadır.

Dəri səthinin mikozları aktual və global tibbi problemlərdən hesab edilir. Dünya əhalisi arasında bu xəstəliyin yayılması 20% təşkil edir [1; 2]. Avropanın 16 ölkəsində aparılmış geniş əhatəli tədqiqatların birində ümumilikdə 70 minə yaxın insan dermatoloji müayinələrə cəlb edilmiş, onlardan 35%-də dəri mikozları aşkar edilmişdir [3; 4; 5]. Dünya üzrə 2,5 milyon əhalinin opportunist göbələk infeksiyalarından əziyyət çəkməsinə dair məlumatlara rast gəlinir. Ümumi dermatozlar arasında dərinin səthi mikozlarının payı 35–40% təşkil edir.

Əsas hissə

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatlarına görə, son 10 ildə dəri mikozları diaqnozunun qoyulması halları 2,5 dəfə artmışdır ki, bu da hər il üzrə 5% artım deməkdir [6; 7]. Dərinin səthi mikozları arasında dermafittlər 10% təşkil etməklə, ilk yerdə qərarlaşmışdır, ardınca bu xəstəliyi piodermiyalar izləyir [8; 9].

Ayaq epidermofiti və rubromikozu qeydə alınan dəri mikozu olan pasiyentlərin yaş intervalları və xəstəliyin müddətinə, qeyri-dermatoloji ümumi somatik xəstəliklər və mikidlərin mövcudluğuna dair təhlillərin aparılması məqsədilə 125 nəfərində ayaq epidermofiti və 125 nəfərində ayaq rubromikozu olmaqla, ümumilikdə 250 nəfər dəri mikozu olan pasiyentlər tədqiqata cəlb edilmişdir. İlk olaraq, pasiyentlər <18, 18-35, 36-55 və >55 olmaqla qruplaşdırılmışdır. Tədqiqatın ikinci mərhələsində

pasiyentlərdə qruplar üzrə göbələk mənşəli infeksiya xəstəliyinin yaranma müddətləri “1 aya qədər”, “6 aya qədər”, “1 ilə qədər” və “1 ildən çox” olmaqla təsnif edilmişdir. Daha sonra pasiyent qrupları üzrə somatik xəstəliklər və mikidlərin mövcudluğu öyrənilmişdir.

Verilənlər bazasına daxil edilmiş göstəricilər müasir tələblər nəzərə alınmaqla, statistik metodlarla işlənmişdir. Qrup göstəriciləri üçün orta qiymətlər (M), onların standart xətası (m), sıraların minimal (min) və maksimal (max) qiymətləri, həmçinin qruplarda keyfiyyət göstəricilərinin rastgəlmə tezliyi və 95% inam intervalının hüdudları da müəyyən edilmişdir. Qeyd edək ki, tədqiqat işində əldə olunan nəticələrin statistik işlənməsi “Statistica 7.0” tətbiqi kompüter programı ilə aparılmışdır [10].

Ayaq epidermofiti və rubromikozu qeydə alınan dəri mikozu olan pasiyentlərin yaş intervalları üzrə qruplaşdırılması zamanı ayaq epidermofiti olan pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda (n=125) yaşı 18-ə kimi olan şəxslərin sayı 5 nəfər olmaqla, bu qrup üzrə 4,0% təşkil etmişdir. Bu zaman ayaq rubromikozu olan dəri mikozlu pasiyentlər arasında müvafiq yaş intervalında olan pasiyentlər 8 nəfər olmaqla, qrup üzrə (n=125) 6,4% təşkil etmişdir (Cədvəl 1).

Tədqiqat zamanı ayaq epidermofiti olan pasiyentlərdən ibarət qrupda (n=125) yaşı 18–25 intervalında təəddüd edənlərin sayı 33 nəfər olmaqla, qrup üzrə 26,4% təşkil etmişdir. Ayaq rubromikozu olan dəri mikozlu pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda uyğun yaş qrupuna daxil edilə biləcəyimiz pasiyentlər 31 nəfər olmaqla tədqiqat qrupu üzrə 24,8% müəyyən edilmişdir.

Cədvəl 1. Ayaq epidermofiti və rubromikozu qeydə alınan dəri mikozu olan pasiyentlərin yaş intervalları üzrə paylanması

Yaş intervalları	Ayaq epidermofiti olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlər (n=125)		Ayaq rubromikozu olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlər (n=125)	
	sayla	%-lə	sayla	%-lə
<18	5	4,0	8	6,4
18–35	33	26,4	31	24,8
36–55	54	43,2	50	40,0
>55	33	26,4	36	28,8
Ümumilikdə	125	100,0	125	100,0

Yaşı 36-55 olan ayaq epidermofiti diaqnozu qoyulan şəxslərdən ibarət tədqiqat qrupunda 54, ayaq rubromikozu olan pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda isə 50 nəfər olmaqla müvafiq tədqiqat qrupları üzrə ardıcılığa uyğun olaraq, tədqiqat obyektlərinin 43,2% və 40,0%-ni əhatə etmişdir.

Tədqiqat nəticəsində 125 nəfər ayaq rubromikozu olan pasiyentlərdən təşkil etdiyimiz qrupda yaşı 55-dən yuxarı olan şəxslərin sayı 36 nəfər olmuşdur ki, bu da uyğun qrup üzrə 28,8% deməkdir. Bu yaş kateqoriyasına daxil edilə biləcəyimiz şəxslərin sayı ayaq epidermofiti qeydə alınan dəri mikozu olan pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda isə 33 nəfər olmaqla qrup üzrə 26,4% təşkil etmişdir.

Tədqiqatın sonrakı mərhələsində qeyd edilən xəstəliklərin yaranma müddətlərinin də qeydiyyata qruplar üzrə aparılmışdır.

Bu zaman ayaq epidermofiti olan pasiyentlərdən ibarət qrupda göbələk mənşəli xəstəliyinin baş verməsinin 1 aya qədər olduğu şəxslər 61 nəfər olmaqla, qrup üzrə 48,8%, ayaq rubromikozu diaqnozu qoyulmuş pasiyentlərdən ibarət qrupda isə göbələk mənşəli xəstəliyinin baş verməsinin 1 aya qədər olduğu şəxslər 37 nəfər olmaqla, uyğun qrup üzrə 29,6% təşkil etmişdir ($p < 0,01$) (Cədvəl 2).

Tədqiqat zamanı xəstəliyinin meydana gəldiyi müddətin 6 aya qədər olduğu hallar ayaq epidermofiti olan pasiyentlərdən ibarət qrupda (n=125) 42 şəxsə, ayaq rubromikozu olan pasiyentlərdən ibarət qrupda (n=125) isə 38 şəxsə qeydə alınmışdır ki, bu da uyğun qruplar üzrə müvafiq olaraq, 33,6% və 30,4% tədqiqat obyektlərini əhatə etmişdir ($p > 0,05$).

Cədvəl 2. Ayaq epidermofiti və rubromikozu qeydə alınan dəri mikozu olan pasiyentlərin ayaqdakı göbələk xəstəliyinin əmələgəlmə müddətlərinə görə qruplaşdırılması

Xəstəliyin baş verdiyi müddət	Ayaq epidermofiti olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlər (n=125)		Ayaq rubromikozu olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlər (n=125)		P
	sayla	%-lə	sayla	%-lə	
1 aya qədər	61	48,8	37	29,6	<0,01
6 aya qədər	42	33,6	38	30,4	>0,05
1 ilə qədər	10	8,0	14	11,2	>0,05
1 ildən çox	12	9,6	36	28,8	<0,01
Ümumilikdə	125	100,0	125	100,0	

Qeyd: P – Fişerin dəqiq testinə görə, göstəricilər arasındakı statistiki etibarlılıq.

Dəri mikozundan əziyyət çəkən, həmçinin ayaq epidermofiti olan pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda (n=125) ayaqdakı göbələk xəstəliyinin meydana gəlməsinin 1 ilə qədər olduğu şəxslərin sayı 10 nəfər olmaqla, qrup üzrə 8,0% təşkil etmişdir.

Lakin dəri mikozu ilə yanaşı, ayaq rubromikozu da olan pasiyentlərdən təşkil edilmiş tədqiqat qrupunda xəstəliyin 1 ilə qədər müddətdə baş verməsi halları 14 nəfərdə qeydə alınmaqla, qrup üzrə 11,2% müəyyən edilmişdir (p>0,05).

Tədqiqat zamanı dəri mikozu ilə yanaşı, ayaq rubromikozu müşahidə edilən pasiyentlərdə xəstəliyin 1 ildən artıq müddətdə baş verməsi 36 nəfərdə qeydə alınmaqla, qrup üzrə 28,8% təşkil etmişdir. Dəri mikozunu müşayiət edən ayaq epidermofiti olan pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda (n=125) xəstəliyin 1 ildən artıq müddətdə baş verməsi hallarına 12 tədqiqat obyektində rast gəlinir ki, bu da qrup üzrə 9,6% deməkdir (p<0,01).

Tədqiqatın bir sonrakı mərhələsində ayaq epidermofiti və rubromikozu qeydə alınan dəri mikozu olan pasiyentlərdə qeyri-dermatoloji somatik patologiyaların mövcudluğu müəyyən edilmişdir. Bu zaman ayaq epidermofiti olan dəri mikozlu pasiyentlərdən 48 nəfərində göbələk xəstəliyi ilə yanaşı, somatik patologiya da müşayiət edilmişdir ki, bu da müvafiq qrup (n=125) üzrə 38,4±4,35% deməkdir. Buna baxmayaraq, dəri mikozlarının ayaq rubromikozu ilə müşayiət edildiyi pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda (n=125) 72 nəfərdə, yaxud 57,6±4,42% şəxslərdə yanaşı somatik patologiyanın mövcudluğu da qeydə alınmışdır (Cədvəl 3).

Tədqiqatın bu mərhələsində, həmçinin dəri mikozunu ayaq epidermofiti və ayaq rubromikozu müşayiət edən pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qruplarında 77 və 53 nəfərdə hər hansı bir somatik patologiyaya rast gəlinməmişdir. Bu da qruplar üzrə müvafiq olaraq, 61,6±4,35% və 42,4±4,42% tədqiqat obyektləri deməkdir.

Cədvəl 3. Ayaq epidermofiti və rubromikozu qeydə alınan dəri mikozu olan pasiyentlərdə somatik patologiyaların mövcudluğu

Parametrlər	Ayaq epidermofiti olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlər (n=125)			Ayaq rubromikozu olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlər (n=125)			P
	sayla	%	±m%	sayla	%	±m%	
Somatik xəstəliklə müşayiətolunma							
+	48	38,4	4,35	72	57,6	4,42	<0,01
-	77	61,6	4,35	53	42,4	4,42	
Ümumilikdə	125	100,0		125	100,0		

Qeyd: P – Fişerin dəqiq testinə görə, göstəricilər arasındakı statistiki etibarlılıq.

Tədqiqatın növbəti mərhələsində ayaq epidermofiti və ayaq rubromikozu olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlərdən ibarət qruplarda mikidlərin rast gəlinmə tezliyi tədqiq edilmişdir.

Tədqiqat nəticəsində ayaq epidermofiti aşkar edilmiş dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlərdən ibarət qrupda 37 nəfərdə mikidlər aşkar edilmişdir ki, bu da uyğun qrup üzrə $29,6 \pm 4,08\%$ deməkdir (Cədvəl 4). Bu zaman mikidlərin qeydə alınması parametri üzrə 95% inam intervalının minimal hüdudu 21,8%, maksimal hüdudu isə 38,4% təşkil etmişdir.

Cədvəl 4. Ayaq epidermofiti və ayaq rubromikozu olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlərdən ibarət qruplarda mikidlərin rast gəlinməsi

Parametrlər	Ayaq epidermofiti olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlər (n=125)			95% inam intervalı	Ayaq rubromikozu olan dəri mikozundan əziyyət çəkən pasiyentlər (n=125)			95% inam intervalı	P
	sayla	%-lə	$\pm m\%$	min–max	sayla	%-lə	$\pm m\%$	min–max	
Mikidlər rast gəlinən pasiyentlər	37	29,6	4,08	21,8–38,4	14	11,2	2,82	6,3–18,1	<0,001

Qeyd: P – Fişerin dəqiq testinə görə, göstəricilər arasındakı statistiki etibarlılıq.

Ayaq rubromikozu ilə müşayiət edilən dəri mikozlu pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda isə 14 nəfərdə mikidlər müşahidə edilmiş və bu şəxslər müvafiq qrupdakı tədqiqat obyektlərinin $11,2 \pm 2,82\%$ -ni əhatə etmişdir. Mikidlərin müşahidə edilməsi parametri üzrə 95% inam intervalının minimal və maksimal hüdudları uyğun olaraq, 6,3% və 18,1% müəyyənləşdirilmişdir.

Nəticə

Beləliklə, şəxslərin yaş intervalları və xəstəliyin müddətinə, habelə ümumi somatik xəstəliklər və mikidlərin mövcudluğuna dair tədqiqata dəri mikozu diaqnozu təyin edilmiş müəyyən qrup pasiyentlər cəlb edilmişdir. Tədqiqat zamanı əldə edilmiş nəticələr müxtəlif aspektlərdən təhlil olunmuş, eləcə də göstəricilərin qeydiyyata aparılmaqla, qruplaşdırılması həyata keçirilmişdir. Qeyd olunmalıdır ki, aparılan bu əhatəli elmi tədqiqat işi gələcəkdə qeyd olunan diaqnoz aşkar edildiyi pasiyentlərin daha effektiv üsullarla müalicəsinə mühüm töhfə verəcəkdir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı

1. Amreyeva, K.E., Assessment of the Epidemiological Situation on the Dermatomycois Incidence during Covid-19 Pandemic / K.E. Amreyeva, F.M. Shaizadina, Z.M. Zhankalova, Z.K. Shaikhina, G.T. Abuova, S.T. Mendibay, M.M. Beisekova, N.O. Alysheva, N.U. Shintayeva, A.Z. Zhiembekova. // – Open Access Maced J Med Sci. – 2022. 10 (E): 289-292. [Electronic resource] / URL: <https://doi.org/10.3889/oamjms.2022.8740>
2. Yoon, H.J., Prevalence of fungal infections using National Health Insurance data from 2009-2013, South Korea. / H.J. Yoon, H.Y. Choi, Y.K. Kim, Y.J. Song, M. Ki. // – Epidemiol Health. – 2014. №36.e2014017. [Electronic resource] / URL: <https://doi.org/10.4178/epih/e2014017>
3. Bongomin, F. Global and Multi-National Prevalence of Fungal Diseases - Estimate Precision. / F.S. Bongomin, Gago, R.O.Oladele, D.W.Denning // – Journal of Fungi. – 2017 №3 (4): 57. [Electronic resource] / URL: <https://doi.org/10.3390/jof3040057>
4. Qelit, Y. A retrospective study on the prevalence of tinea (ringworm) infections in patients who attended halibet national referral hospital, dermatologic clinic from 2014 to 2018 Asmara, Eritrea. // – Journal DermatCosmetol – 2022. №6(3):96–99. [Electronic resource] / URL: <https://doi.org/10.15406/jdc.2022.06.00218>
5. Stolt, M. The prevalence of foot health problems in people living with a rheumatic condition: a cross-sectional observational epidemiological study. / M.Stolt, AM.Laitinen, K. Kankaanpää. [et al.] // – RheumatolInt – 2023.№43 – p.283–291. [Electronic resource] /

URL: <https://doi.org/10.1007/s00296-022-05236-8>

6. Mapengo RE, Maphanga TG, Grayson W, Govender NP Endemic mycoses in South Africa, 2010–2020: A decade-long description of laboratory-diagnosed cases and prospects for the future. PLoSNegl Trop Dis. 2022; 16(9): e0010737. [Electronic resource] /

URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pntd.0010737>

7. Pandey, A., Pandey, M. Isolation and characterization of dermatophytes with tinea infections at Gwalior (MP) India // Int. J. Pharm. Sci. Invent. 2013. Vol. 2. – p. 5-8.

8. Pathave, H. Clinicomycological Study of Superficial Mycoses: A Changing Trend of Increasing Non-Dermatophyte Mold Infection. / H.Pathave, M.Dash, G.Sarangi, P.Mohanty, D. Bisoyi // – JCMS Nepal. – 2022. №18(1). – p. 49-59.

9. Werkneh, S., Orefuwa, E., Denning, D.W. Current situation of fungal diseases in Eritrea. // – Mycoses. – 2022. №65:806-814. [Electronic resource] / URL: <https://doi.org/10.1111/myc.13474>

10. Гареев, Е.М. Основы математико-статистической обработки медикобиологической информации: (краткий обзор в двух частях): учебное пособие для студентов и аспирантов медицинских вузов / Е.М. Гареев. – Уфа: БГМУ, – 2009. – 346 с.

Аннотация

Частота соматических заболеваний и микозов у больных микозом кожи с эпидермофитом стоп и рубромикозом Ругия Гюлиева

В статье, подробно исследованы случаи широкого распространения как во всем мире, так и среди населения нашей страны микозов кожи, особенно эпидермофита и рубромикоза ног, которые представляют собой поверхностные микозы кожи. В ходе исследования был проведен широкий анализ научных исследований, проведенных в этом направлении в мире, а также обоснованных с медицинской точки зрения анализов и результатов, основанных на фактах и конкретных показателях, были даны объяснения результатов анализа с полученными цифрами, процентами и таблицами и подробно проанализированы полученные научные инновации. В статье отдельно, с разных аспектов были исследованы дерматомикозы, его наиболее распространенные формы, показатели распространенности среди населения и вообще, факторы, проявляющиеся при возникновении, развитии и лечении этого заболевания и причины, влияющие на него. Для данного исследования была специально отобрана определенная группа пациентов, они были разделены на соответствующие группы и для каждой группы были проведены соответствующие научные исследования. Основная цель исследования – это освещение данной проблемы на национальном и международном уровне, путем проведения сравнительных анализов возрастных интервалов, длительности заболевания у больных микозами кожи с эпидермофитом и рубромикозом ног и наличия недерматологических общесоматических заболеваний и микозов.

Ключевые слова: мициды, эпидермофития, руброфития, соматические заболевания, кожные заболевания, грибок

Abstract

Prevalence of somatic diseases and mykoids in patients with skin mycosis with foot epidermophitis and rubromycosis Rugiyaa Guliyeva

The study carried out a broad analysis of scientific research carried out in this direction in the world, as well as medically sound analyzes and results based on facts and specific indicators, explanations of the analysis results were given with the resulting figures, percentages and tables and analyzed in detail obtained scientific innovations. The article separately, from different aspects, examined dermatomycosis, its most common forms, prevalence rates among the population and, in

general, factors that manifest themselves in the occurrence, development and treatment of this disease and the causes influencing it. For this study, a specific group of patients was specially selected, they were divided into appropriate groups, and appropriate scientific studies were conducted for each group. The main goal of the study is to highlight this problem at the national and international level, by conducting comparative analyzes of age intervals, duration of the disease in patients with mycoses of the skin with epidermophyte and rubromycosis of the legs and the presence of non-dermatological general somatic diseases and mycids.

Keywords: mycides, epidermophytia, rubrophytia, somatic diseases, skin diseases, fungus

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 10.06.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 21.06.2024

Çapa qəbul edilmişdir: 29.07.2024